

Miljø og bærekraftig utvikling

Bruk av standarder og standardisering

Begrepet "bærekraftig utvikling" er satt på dagsorden i både offentlig og privat virksomhet. Begrepet innebærer at næringsaktiviteter i minst mulig grad skal ha negative konsekvenser for miljøet og samfunnet av hensyn til kommende generasjoner. Offentlige og private organisasjoner må tilrettelegge sine virksomheter for å unngå negative miljøeffekter. Standardisering er et viktig verktøy i dette arbeidet. Derfor er miljø og bærekraftig utvikling ett av Standard Norges satsingsområder de kommende årene. Standard Norges satsing innenfor miljø og bærekraftig utvikling er todelt:

1 Oppfølging av standardiseringsprosjekter:

- Miljø
 - o Miljøstyring (inkl. klima, miljømerking, livsløpsvurderinger)
 - o Energi
 - o Miljødata
 - o Sektorvise miljøprosjekter
- Samfunnsansvar
- Universell utforming

2 Implementering av prinsipper som tar hensyn til miljø og bærekraftig utvikling i all standardisering uavhengig av fagområde.

Denne brosjyren gir en oversikt over hvordan du og din virksomhet bør bruke standarder og standardisering for å bidra til bærekraftig utvikling og bedret miljø.

Miljøstyring

Miljøstyring reduserer negative miljøkonsekvenser. I en virksomhet kan dette gjøres ved å formulere en miljøpolitikk med tilhørende miljømål, for så å styre aktiviteter, varer og tjenester for å nå målene. Dette foregår integrert i virksomhetens andre styrings- og ledelsesfunksjoner. Kravene til miljøstyring og tilhørende funksjoner er gitt i standardene i NS-EN ISO 14000-serien.

Denne serien med standarder beskriver internasjonalt anerkjente metoder som virksomheter bør bruke for å drive strukturert og systematisk miljøstyring. Hensikten er å oppnå kontinuerlig forbedring av egen miljøprestasjon. Serien består av organisasjonsorienterte og produktorienterte standarder. Førstnevnte omfatter miljøstyringssystemer, miljørevisjon og miljøprestasjon, mens sistnevnte omfatter miljømerking, miljødeklarasjon, livsløpsvurdering, miljøvennlig utforming og miljørapportering. Standardene kan brukes hver for seg eller sammen.

Gjennom et miljøstyringssystem kan en virksomhet oppnå:

- bedret konkurranseevne gjennom en dokumentert, systematisk produksjonsmåte
- kostnadsreduksjon gjennom bedre ressurs- og råvareutnyttelse
- forbedret kredittverdighet
- dokumentert basis for investeringer og teknologiutvikling, herunder innføring av renere teknologi
- bedret arbeidsmiljø gjennom å bytte ut farlige stoffer og materialer
- god basis for å utarbeide grønne regnskaper

- større sikkerhet for å overholde gjeldende miljølovgivning og kunne forberede seg på kommende miljølovgivning
- redusert risiko for miljøulykker
- gode forhold til myndigheter, naboer og samarbeidspartnere
- økt motivasjon hos medarbeiderne.

NS-EN ISO 14000-serien utvikles i standardiseringskomiteen ISO/TC 207 Miljøstyring. Dette er den største komiteen i hele ISO-systemet med over 100 medlemsland og 60 medlemsorganisasjoner.

Komitéarbeidet består av følgende: miljøstyringssystem, miljørevisjon, miljømerking, miljøprestasjon, livsløpsvurdering, klimaforandring, miljøterminologi og miljøaspekter i produktstandarder. I tillegg arbeider egne grupper med miljøstyringssystemer knyttet til henholdsvis frivillige organisasjoner, små og mellomstore bedrifter, utviklingslands situasjon, sosialt ansvar og ørkenspredning.

I Norge er det en egen standardiseringskomité for miljøstyring, SN/K 127 Miljøstyring. I denne komiteen diskuteres nasjonale standpunkter til temaer som kommer opp på internasjonalt nivå, for eksempel kommentarer til kommende standarder, avstemminger, opprettelse av nye arbeidsgrupper eller innspill til nye arbeidsfelt.

Miljøstyringssystem

NS-EN ISO 14001 *Miljøstyringssystemer - Spesifikasjon med veiledning* setter kravene til et miljøstyringssystem som en virksomhet kan bli

sertifisert i henhold til. Dersom virksomheten tilfredsstillter disse kravene, vil den i det alt vesentlige også tilfredsstillte EUs EMAS-ordning. NS-EN ISO 14004 *Miljøstyringssystemer - Generelle retningslinjer om prinsipper, systemer og understøttende teknikker* gir veiledning om oppbygging og iverksetting samt prinsippene for miljøstyring. De to standardene er utgitt på norsk og engelsk.

En ny standard, NS-EN ISO 14005 *Miljøstyring - Retningslinjer for trinnvis etablering av miljøstyringssystemer* er under utarbeidelse. Den stiller krav til trinnvis innføring av miljøstyringssystemer, og er spesielt rettet mot små og mellomstore bedrifter. Ettersom mye av norsk næringsliv består av nettopp små og mellomstore bedrifter er det sannsynlig at denne standarden vil bli viktig for norske virksomheter.

Miljørevisjon

Miljørevisjon går ut på å skaffe og vurdere informasjon, for så å bestemme om miljøaktiviteter, hendelser, tilstander, styringssystemer eller opplysninger om disse stemmer overens med organisasjonens miljømål og -politikk.

NS-ISO 19011 *Retningslinjer for revisjon av systemer for kvalitets- og/eller miljøstyring* setter krav til revisjonsprogrammer og systemrevisjoner for både miljø- og kvalitetsstyring, samt for å vurdere revisor og revisors kompetanse. Den gjelder for et bredt spekter av brukere, inklusive revisorer og virksomheter som iverksetter systemer for miljø- og kvalitetsstyring. Standarden er utgitt på norsk og engelsk.

Miljømerking

Miljømerking brukes av virksomheter for å informere kunder og andre om miljøegenskapene til produkter eller virksomhetens miljøprestasjon generelt. Det finnes tre nivåer:

NS-EN ISO 14021 *Miljømerker og deklarasjoner - Egendeklarerte miljøpåstander (Miljømerking type II)* inneholder krav til egne miljøuttalelser for varer og tjenester, inkludert bruken av symboler. Standarden presenterer termer som kan benyttes for miljøuttalelser og tilhørende krav. Eksempler på type II-merking er påskriften som "Emballasjen er PVC-fri" eller "Produktet er miljøvennlig".

NS-EN ISO 14024 *Miljømerker og deklarasjoner - Miljømerking type I - Prinsipper og prosedyrer* inneholder prinsipper og prosedyrer for en merkeordning for miljømerking av type I, inklusive valg av produkter, miljøkriterier og funksjonskrav og metode for samsvarsvurdering. Et eksempel på type I-merking er bruken av det nordiske miljømerket "Svanen".

NS-EN ISO 14025 *Miljømerker og deklarasjoner - Miljødeklarasjoner type III - Prinsipper og prosedyrer* beskriver hvordan en industrisektor eller en virksomhet kan utvikle et frivillig program (merkeordning) for miljøvaredeklarasjoner av type III.

Evaluering av miljøprestasjon

Evaluering av miljøprestasjon går ut på å vurdere målbare resultater av en virksomhets styring av sine miljøaspekter i forhold til miljømål, miljøpolitikk og andre prestasjonskrav.

Standarden NS-EN ISO 14031 *Miljøstyring - Evaluering av miljøprestasjon - Retningslinjer* setter krav til evaluering av miljøprestasjon for å hjelpe en virksomhet til å sette mål for den generelle innretningen av miljøarbeidet og resultatene av det. Kontinuerlig måling og evaluering av miljøprestasjon gir informasjon om hvor effektivt miljøarbeidet er.

Livsløpsvurdering

Gjennom livsløpsvurderinger sammenstilles og evalueres inngangsfaktorer, utgangsfaktorer og potensielle miljøpåvirkninger gjennom hele livsløpet til et produkt.

NS-EN ISO 14040 *Miljøstyring - Livsløpsvurdering - Prinsipper og rammeverk* gir oversikt over praksis, anvendelse og begrensninger til livsløpsvurderinger for potensielle brukere og interessenter. NS-EN ISO 14044 *Miljøstyring - Livsløpsvurdering - Krav og retningslinjer* gir veiledning i å utarbeide, forvalte og gjennomgå livsløpsvurderinger. Begge standardene er utgitt på norsk og engelsk.

Miljøkommunikasjon

Miljøkommunikasjon er prosesser som en organisasjon gjennomfører for å gi og søke informasjon, i tillegg til dialog med interne og eksterne parter for å støtte opp om en felles forståelse av miljøspørsmål, miljøaspekter og miljøprestasjoner.

NS-ISO 14063 *Miljøstyring - Miljøkommunikasjon - Retningslinjer og eksempler* gir veiledning i prinsipper, politikk, strategi og framgangsmåter for

intern og eksternt miljøkommunikasjon. Standarden kan brukes av alle virksomheter, uansett størrelse, type, lokalisering, struktur, aktiviteter, varer og tjenester, og uavhengig av om virksomheten har et miljøstyringssystem eller ikke. Standarden er utgitt på norsk og engelsk.

Terminologi

En egen arbeidsgruppe arbeider med en standard for miljøterminologi. I tillegg har denne arbeidsgruppen en overordnet funksjon i forhold til alle andre grupper under ISO/TC 207 for å samordne og gi råd om bruk av terminologi innenfor miljøstyring.

Terminologistandarden, NS-EN ISO 14050, utgis i fullversjon med termer og definisjoner på engelsk, fransk, russisk, spansk og arabisk. I tillegg oppgis termene på tysk, norsk, svensk, italiensk og portugisisk, og delvis på finsk og nederlandsk.

Miljøvennlige varer og tjenester

ISO/TR 14062 *Miljøstyring - Integrering av miljøhensyn i produktutvikling* beskriver begreper og praksis for miljøhensyn i produktdesign og -utvikling. Kravene i den gjelder både varer og tjenester.

ISO/Guide 64 gir retningslinjer og prinsipper for standardisering slik at de endelige varene og tjenestene skal bli mest mulig miljøvennlige.

Klimagasser

Det foregår omfattende standardisering for å styre prosesser som angår klimagassspørsmål.

Briksdalsbreen © Oleg Kozlov

Det utvikles standarder for kvantifisering av klimagassproduksjon og -fjerning, og for sertifisering/akkreditering av aktører som arbeider med klimaspørsmål. De aktuelle standardene omfatter måling, overvåkning og rapportering av klimagasser.

Standardene utvikles i to arbeidsgrupper der den ene skal utvikle standarder for kvantifisering av utslipp og fjerning av klimagasser i forbindelse med varer, tjenester og arrangementer, samt merkeordning for klimagassutslipp, mens den andre skal utvikle standarder for samsvarsvurdering knyttet til klimaspørsmål.

Energi i byggverk

Bygge- og anleggsbransjen står for nesten 40 % av all energi- og materialbruk, mens byggeavfall utgjør om lag 40 % av alt avfall. Klimagassutslipp knyttet til energibruk, forsyningssikkerhet for energi og stadig økende energipriser gjør standarder innenfor energiområdet viktige for både bransjen og samfunnet. Standardene fungerer som verktøy for å prosjektere, bygge, drifte og vedlikeholde bygg og anlegg, og for å sikre gjenbruk av energi og materialer.

Bygningsenergidirektivet setter krav til bygningers energiytelse, og til dokumentasjon og oppfølging. Direktivet gir strenge energikrav, noe som er en utfordring for arkitekter og de som prosjekterer og utfører bygningsarbeider. Kravene, som i Norge er nedfelt i teknisk forskrift (TEK), endrer norsk byggeskikk slik at bygningsmassen vil være bedre rustet til framtidens energisituasjon.

Bygningers energiytelse fastsettes gjennom standarder. Dette omfatter bl.a. effektbehov, energieffektivitet, energiproduksjon, CO₂-utslipp og bruk av fornybar energi. Standardene omfatter også energibruk i byggets tekniske utstyr og energiledelsessystem. Standardiseringen omfatter alle ledd i energikjeden, fra tilførsel av primærenergi til varmeavgivelse på forbruksstedet.

Standardene er aktuelle for:

- Myndighetene, for å dokumentere overensstemmelse offentlige krav
- Rådgivere, for å deklare bygningers energibruk
- Konsulenter, for å dimensjonere og optimalisere bygninger
- Skoleverket, som ledd i undervisningen

Energiledelse

Energiledelse er samspillet mellom mennesker, teknologi og organisasjon med hensyn til effektiv energiutnyttelse for å sikre optimal produksjon og bruk av energi i virksomheter. Dette bidrar til at lønnsomme atferds- og investerings tiltak blir påvist og gjennomført. Lavere energibruk reduserer kostnader, bedrer miljøprofilen og styrker konkurranseevnen. Energiledelse bygger på de samme prinsippene som miljøstyring (NS-EN ISO 14001) og kvalitetsstyring (NS-EN ISO 9001), og kan med fordel integreres i et samlet styringssystem.

Det finnes ingen norsk eller internasjonal standard for energiledelse. Høsten 2006 startet man derfor opp et arbeid med å lage europeiske standarder som omfatter alle sektorer som bygg, anlegg, industri, transport og kraftproduksjon. Arbeidet er knyttet til intensjonene i Direktiv for effektiv sluttbruk av energi og energitjenester (2006/32/EC) og Europakommisjonens handlingsplan for å realisere potensialet for energieffektivitet med 20 % innen 2020. Dette målet er også gjort gjeldende for Norge.

Standardene skal brukes av dem som etablerer og opprettholder energiledelse i en virksomhet. Fordi Statens forurensingstilsyn (SFT) nå stiller krav om etablering av energiledelse i forbindelse med nye utslippstillatelser, er behovet for felles retningslinjer ytterligere aktualisert. Kravet kommer som følge av EUs Rådskildirektiv 96/61/EF, der det stilles krav om effektiv energiutnyttelse.

Miljødata

Metoder for produksjon av miljødata er lenge blitt standardisert. Dette sikrer pålitelige og entydige miljødata som er sammenlignbare mellom ulike dataprodusenter, ulike geografiske områder og fra forskjellige tidsrom. Standardene bedrer tilgjengeligheten og utvider (gjen)bruk av dataene. De bidrar også til kostnadseffektiv dataproduksjon og til at alle data, også rådata, støtteparametere, kringinformasjon og fysiske miljøprøver, ivaretas. Standardene brukes til å følge opp lover og annet regelverk. For eksempel utvikles det standarder for måling av klimagassutslipp. Disse brukes til oppfølging av Kyoto-avtalen. Standarder for måling av forurensende stoffer brukes til oppfølging av EUs rammedirektiv for vann, og standarder for prøvetaking av jord brukes til å utfylle en nasjonal forskrift for overvåking av forurenset grunn.

Vannkvalitet

Det utvikles standarder internasjonalt (ISO) og i Europa (CEN) for prøvetaking og for kjemiske, fysiske, mikrobiologiske og toksikologiske analyser av vann. Europeiske standarder omfatter også biologiske undersøkelser. Disse brukes til å følge opp europeiske direktiver, spesielt Vannrammedirektivet.

Norge har ansvaret for to arbeidsgrupper som arbeider med vannkvalitet. Én utvikler metoder for toksikologiske algeanalyser og måling av farge i vann, mens den andre utvikler marine økologiske standardmetoder i forbindelse med Vannrammedirektivet. De marine økologiske metodene er basert på tidligere norske standarder.

Standardene deles inn i:

- Uorganiske hovedioner
- Fysiske målinger
- Næringssalter og pigmenter
- Metaller
- Andre uorganiske forbindelser
- Uspesifikke forbindelser
- Organiske forbindelser
- Prøvetaking
- Økotoksikologi
- Mikrobiologi
- Biologi

Luftkvalitet

I den europeiske standardiseringskomiteen for luftkvalitet utarbeides det standardmetoder for luftundersøkelser, hovedsakelig i forbindelse med europeiske direktiver. Arbeidet omfatter karakterisering av uteluft, inneluft, arbeidsplassluft og luftutslipp fra industri, forbrenningsanlegg osv.

Norge har ansvaret for en arbeidsgruppe som utarbeider standarder for måling av nedfall av tungmetaller. EU og EØS støtter valideringen av metoden økonomisk.

Jordkvalitet

EU-kommisjonen har vedtatt en tematisk strategi for vern av jord, der tre hoveddokumenter inngår: EUs rammedirektiv for jord, en saksorientering og en analyse av økonomiske, sosiale og miljømessige konsekvenser av utviklingen og av tiltakene som nå blir satt i verk. Via EØS-avtalen får dette store konsekvenser også for

Norge. SFT har innført en ny ordning for prøvetaking av forurenset grunn. Ryggraden i dette er en ISO-standard, NS ISO 10381-5 *Veiledning for fremgangsmåte for undersøkelse av grunnforurensning på urbane og industrielle lokaliteter*.

Det arbeides med standardisering for prøvetaking, analyse og opprensning av forurenset grunn. Arbeidet her skjer både på nasjonalt, europeisk og globalt plan. Mange av standardene vil kunne inngå i en framtidig utfylling og konkretisering av nasjonalt og internasjonalt lovverk, særlig når det gjelder rammedirektivet for jord.

Avfall og slam

I den europeiske standardiseringskomiteen for avfallshåndtering utarbeides det standardmetoder for beskrivelse og analyse av avfall. Disse brukes i stor grad i forbindelse med Deponidirektivet (Fyllplassdirektivet). Arbeidet omfatter prøvetaking, utlekkningstesting, analyse av avfall og utlekkingsvæske, økotoksikologisk testing, terminologi og klassifisering.

Det er også utviklet nasjonale standarder for karakterisering og klassifisering av avfall. Disse er ment til bruk ved kommunale mottak og lignende.

I en europeisk standardiseringskomité utarbeides det standardmetoder for måling og karakterisering av slam, spesielt til bruk på slam fra vannrenseanlegg. Standardene brukes mest i forbindelse med Slamdirektivet. Arbeidet omfatter metoder for å måle innholdsstoffer (både

© Stanislav Popov

nyttestoffer og potensielt forurensende stoffer), karakterisering av slam, produksjon, utnyttelse og deponering samt tiltak for å (opp)bevare, forbedre og utvide utnyttelsen av slam og deponeringsveier.

Støy og vibrasjoner

Miljøstyring innebærer at miljøhensyn skal ivaretas i alle deler av en virksomhet. Støy og vibrasjoner er to miljøområder som hele befolkningen blir utsatt for i kortere eller lengre perioder på en eller annen måte, og støy er ett av de miljøproblemene som rammer flest mennesker i Norge. For mye støy og vibrasjoner medfører direkte eller indirekte til helseproblemer og ulike former for redusert livskvalitet.

Støy- og vibrasjonskilder finnes overalt i samfunnet. Disse håndteres etter ulike retningslinjer og regelverk. Flere departementer har utarbeidet handlingsplaner for å redusere støy, mens problemene knyttet til vibrasjoner ikke er like godt kjent og håndtert i regelverket. Vibrasjoner og støy opptrer ofte sammen slik at reduksjon av vibrasjoner ofte fører til redusert støy.

EU har utarbeidet regelverk for indre og ytre miljø, for arbeidsplasser og samfunnet generelt. Metoder og målestørrelser i EUs regelverk er tatt inn i forurensingsloven og retningslinjer for arealplanlegging til plan- og bygningsloven. Byggverk skal utføres slik at de beskytter brukerne i eller nær byggverket mot støy og vibrasjoner som er skadelige for helse og hørsel, komfort, sikkerhet og søvnkvalitet og sikre kvalitet for aktiviteter både i arbeid og fritid.

Det er viktig å gjennomføre støy- og vibrasjonstiltak som en integrert del av alle større utbyggings- og miljøprosjekter. Å utarbeide støykart og å kartlegge støyforhold letter arbeidet med å identifisere problemområder. Riktig planlegging og tiltak i en tidlig fase av utbyggingen kan bidra til reduserte kostnader, økt livskvalitet og bedre bo- og arbeidsmiljø på lang sikt.

Standardisering innenfor støy og vibrasjoner er et virkemiddel som bidrar til miljøstyring på ulike måter. Det er utarbeidet standarder med lyd- og vibrasjonsklasser for å oppfylle kravene i regelverket. Det er også utarbeidet lyd- og vibrasjonsklasser med kriterier for å kunne velge en bedre miljøkvalitet både innendørs og utendørs enn det som er minimumskravet i regelverket.

Standardiserte metoder for å forhåndsberegne og vurdere lyd- og vibrasjonsforhold bidrar til bedre kvalitet i miljøplanleggingen, og målemetodene gjør at kontroll av grenseverdiene kan utføres på samme måte for alle typer situasjoner slik at resultatene er sammenlignbare over tid.

Støy- og vibrasjonsdempende tiltak brukes for å beskytte eksisterende bebyggelse og miljøer mot problemer fra veitrafikk, jernbane, flytrafikk, industri og anleggsarbeid. Standardiserte beskrivelser av støyskjermer, bestemmelse av tiltak for lydisolasjon ved etterisolering av fasader og andre støydempende innretninger og bakkedempninger bidrar til å forbedre miljøet både inne og ute.

Bruk av vibrerende og støyende maskiner kan føre til direkte yrkeshemmende helseskader. Kontroll av disse produktene og de fastsatte grenseverdiene er virkemidler for å redusere støyen og vibrasjonene ved kilden, og reduserer miljø- og helseplagene både på arbeidsplasser, i ytre miljø og i bomiljø. Standardiserte målemetoder sikrer en likeverdig vurdering, og gir sammenlignbar miljømerking av produkter. Dette igjen gjør det mulig for både profesjonelle innkjøpere og forbrukere å velge mer miljøvennlige produkter.

Naturinngrep

I et eget standardiseringsprosjekt skal det utarbeides en oversikt over hvilke positive og negative menneskelige aktiviteter som påvirker naturen. Målet er å utvikle et standardisert, hierarkisk system over påvirkningsfaktorer på norsk naturmiljø. Systemet skal spesielt brukes ved forvaltning av norsk natur, særlig der naturinngrep, for eksempel veibygging eller forurensningsutslipp, kan ødelegge sårbare naturtyper eller truede dyre- og plantearter.

Bevaring av kulturminner og kulturgjenstander

Standarder for kulturvern og bevaring av kulturminner er under utarbeiding i Europa. Med standardene vil tiltak og metoder for bevaring av kulturminnene bli harmonisert.

Konservering og behandling av kulturminner og gjenstander utføres av virksomheter som restaureringsfirmaer, installasjonsfirmaer, flyttebyråer, prøvingslaboratorier og små og mellom-

Borgund stavkirke © Marieke van der Horst

store bedrifter som produserer instrumenter for kontroll og analyse. Standardene definerer krav til bevaring som gjør det enklere å inngå kontrakter både for offentlig forvaltning og private oppdragsgivere/-takere.

Standardisering på dette området skal bidra til å:

- redusere kostnadene til diagnostisering og bedre sammenligningsgrunnlaget for anbud i forbindelse med konserverings- og bevaringsarbeid
- gi presis og egnet informasjon om hvilke diagnostiske studier som bør utføres
- levere sammenlignbare data av god kvalitet til bruk ved bevaring av kulturminner, blant annet ved at det utvikles standardiserte prøvings- og analysemetoder
- fremme informasjonsutveksling nasjonalt og internasjonalt.

En norsk komité følger opp og koordinerer deltakelsen internasjonalt.

Standardiseringsarbeidet omhandler spesielt:

- utvikling av felles europeisk terminologi for flyttbare og faste kulturminner og for materialer, nedbrytningsprosesser og bevaring av kulturminner/-gjenstander.
- veiledning for metodisk innsamling av kunnskap om kulturminner/-gjenstander, nedbrytningsprosesser og bevaring

- prøvings- og analysemetoder for å diagnostisere og karakterisere kulturminner/-gjenstander og deres konserveringstilstand utendørs og innendørs
- prøvings- og analysemetoder (i laboratorium og felt) for å evaluere konserveringsmetoder
- prøvings- og analysemetoder for å evaluere konserveringsbetingelser innendørs, særlig for transport og pakking i forbindelse med utstillinger og utveksling av gjenstander.

Samfunnsansvar

Det er under utarbeidelse en internasjonal standard for samfunnsansvar, ISO 26000. Standarden skal gi veiledning om underliggende prinsipper for samfunnsansvar, sektorer som omfattes av dette, og hvordan det kan implementeres i virksomheter. Standarden skal kunne brukes av alle typer virksomheter. Den forventes ferdig 2009/2010.

I begrepet samfunnsansvar inngår organisasjonsstyring, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø, rettferdig handel (praksis), forbrukerspørsmål og sosial og økonomisk samfunnsutvikling.

© Izaokas Sapiro

Universell utforming

Universell utforming innebærer at tilgjengeligheten for personer med nedsatt funksjon i størst mulig grad løses gjennom tiltak integrert i produktutforming, arkitektur, planlegging og tjenesteyting. Erfaring viser at dette ikke nødvendigvis virker fordyrende dersom det blir tatt inn tidlig i planleggingen.

Standarder brukes i utforming av varer, tjenester og omgivelser i dag. Standard Norge har utarbeidet en rekke standarder der prinsippene om universell utforming er ivarettatt i gjennom spesifisering av krav. Eksempel på slike standarder og dokumenter er:

NS 3041 *Skilting - Veiledning for plassering og detaljer* gir råd om hvordan informasjonsskilt kan utformes og plasseres for å tilfredsstille krav fra ulike brukergrupper.

NS 11010 *Tilgjengelige reiselivsmål - Krav som grunnlag for merkeordning* forteller reiselivsbedrifter og kulturvirksomheter hvordan de kan sjekke om de tilfredsstiller kravene til tilgjengelighet for ulike brukergrupper.

NS 11001 *Universell utforming av byggverk og tilliggende uteområder* er et verktøy for dem som planlegger og prosjekterer publikums- eller boligbygg.

Veiledningen til NS 3420-CK *Beskrivelsestekster for bygg, anlegg og installasjoner - Del CK: Skjøtsel og drift av park- og landskapsanlegg* gir råd om hvordan parker skal drives for å tilrettelegge forholdene best mulig for ulike brukergrupper.

© Inger Marie Lid

Deltakelse og involvering

Det meste av det som foregår innenfor miljøstandardisering, har stor betydning for arbeidet med klimaforhold og andre miljøproblemer. Norge bør arbeide for å øke deltakelsen i europeisk og internasjonal (ISO) standardisering av følgende grunner:

- Standarder utgjør en viktig global infrastruktur for å iverksette en operasjonell miljøpolitikk. Alle som har ressurser til det, bør yte sin del for å få en slik infrastruktur på plass.
- ISO/TC 207 er den største komiteen i hele ISO-systemet, blant annet med et stort antall delegater fra utviklingsland. Dette er dermed en unik arena for utveksling av ideer, innhenting av informasjon, og kontaktskaping mellom fageksperter fra utviklingsland og industriland. Dette er svært gunstig med tanke på den globale betydningen for eksempel klimaspørsmål har.
- Når norske innspill kun i beskjedent omfang formidles til internasjonale prosjekter, er våre synspunkter og interesser kun delvis tatt hensyn til i ferdige standarder.
- Norske offentlige og private virksomheter har ikke fått optimal informasjon om den internasjonale utviklingen, og har ikke kunnet innstille seg på hva som kommer av nye prinsipper, krav og muligheter. Det viser det lave antallet ISO 14001-sertifiserte virksomheter her i landet, ca. 50 % av tilsvarende sertifikater i Finland og Danmark og ca. 10 % av tilsvarende i Sverige. De siste ti årene har også de andre nordiske landene hatt langt større deltakelse i det internasjonale arbeidet enn Norge.

Standard Norge
Strandveien 18
Postboks 242
1326 Lysaker

telefon 67 83 86 00
telefaks 67 83 86 01

info@standard.no
www.standard.no

Pronorm AS
Strandveien 18
Postboks 252
1326 Lysaker

telefon 67 83 87 00
telefaks 67 83 87 01

salg@standard.no
www.pronorm.no